

KATHOLIEKE
UNIVERSITEIT
LEUVEN

Participatie-initiatief rond lokale waterzuivering: enquêteresultaten

Een studie in opdracht van de Vlaamse MiNa-Raad

21 April 2005

Kris Bachus en Luc Van Ootegem

Projectleiders Hoger Instituut voor de Arbeid

Hoger Instituut
voor de Arbeid

INHOUDSTAFEL

1.	INLEIDING: HET PARTICIPATIE-INITIATIEF ROND LOKALE WATERZUIVERING	2
2.	RESPONS	4
2.1	ANALYSE VAN DE RESPONSGROEP	4
2.2	REDENEN VOOR NON-REPPONS	5
3.	VRAAG 1: VOORBEREIDING VAN DE VRAGENLIJST	6
4.	VRAAG 2: PRINCIPIEEL UITGANGSPUNT SCHEIDING	8
5.	VRAAG 3: RANDVOORWAARDEN BIJ DE SCHEIDING VAN HEMEL- EN AFVALWATER	8
6.	VRAAG 4: WAARHEEN MET HET AFGEKOPPELDE HEMELWATER?	10
7.	VRAAG 5: WIE NIET AFKOPPELT MOET BETALEN?	10
8.	VRAAG 6: RANDVOORWAARDEN BIJ HET PRINCIPE 'WIE NIET AFKOPPELT, BETAALT'	11
9.	VRAAG 7: DE JUISTE PRIJS?	12
10.	VRAAG 8: OP WELKE MANIER KAN MEN DE GELOOSDE VUILVRACHT HET BEST BENADEREN?	14
11.	VRAAG 9: HOE DE UITBOUW VAN HET GEMEENTELIJK (GESCHEIDEN) RIOLERINGSNET VERSNELLEN?	16
12.	VRAAG 10: WIE MOET INSTAAN VOOR DE WERKING VAN EEN IBA?	17
13.	VRAAG 11: OPMERKINGEN VAN DE RESPONDENTEN	18
14.	CONCLUSIES	19
 <u>BIJLAGE 1. DE VRAGENLIJST</u>		 <u>21</u>
 <u>BIJLAGE 2. LIJST VAN DE 101 ANTWOORDENDE MILIEURADEN</u>		 <u>28</u>

1. Inleiding: het participatie-initiatief rond lokale waterzuivering

Deze enquête, die liep in het begin van 2005, kadert in het participatieproject over de lokale waterzuivering. Het gaat om het tweede participatie-initiatief dat de Vlaamse MiNa-Raad organiseert met de lokale milieuraden. Het eerste dateert van 2003 en ging over het thema diftar (gedifferentieerde tarifiering – huishoudelijke afvalstoffen; zie <http://www.minaraad.be/studies/studies.htm>).

Het huidige participatie-initiatief werd opgestart in 2004, en bestaat uit de volgende fasen:

1. Fase 1: vooronderzoek

Op 7 mei 2004 vertrok een brief van de voorzitter van de MiNa-Raad aan de voorzitters van de gemeentelijke milieuraden en de milieuambtenaren van 70 gemeenten waarvoor een zoneringsplan¹ werd opgemaakt. In bijlage was een vragenlijst toegevoegd. Het eerste deel van de vragen peilde naar feiten. Het ging daarbij over het in aanraking geweest zijn met de zoneringsplannen en over het uitgebracht hebben van adviezen over andere aspecten van het lokale waterzuiveringsbeleid. Op die vragen kon in principe geantwoord worden zonder ruggespraak met de milieuadviesraad. Het tweede deel ging over de bereidheid van de gemeentelijke milieuraad om verder samen te werken met de MiNa-Raad.

Op een totaal van 70 aangeschreven gemeentelijke milieuadviesraden stuurden er 43 een ingevuld antwoordformulier terug. Van de 43 gemeentelijke milieuraden die een ingevuld formulier tijdig terugstuurden, waren er 33 bereid om verder mee te werken. Door de grote respons en het hoge aantal raden dat bereid was om zich ook voor de tweede fase te engageren was het organisatorisch en financieel niet mogelijk iedereen bij fase 2 te begeleiden. De begeleiding werd beperkt tot 20 milieuraadszittingen. De overige raden werd gevraagd om zonder begeleiding een advies te formuleren.

2. Fase 2: diepgaande vragenlijst bij een beperkt aantal milieuraden

In deze fase werd een informatiepakket inzake de waterzuiveringsproblematiek samengesteld voor de raden die aangaven dat ze verder wilden meewerken. Dit pakket werd samen met een “adviesvraag van de Vlaamse MiNa-Raad aan de

¹ Meer toelichting in verband met “zoneringsplannen”, zie Barrez I. (januari 2004), “Nieuwe zoneringsplannen: wat te verwachten?”, VMM (http://www.viwc.be/water/ts2004_13_barrez.pdf)

gemeentelijke milieuvragenraden omtrent aspecten van waterzuivering op het grondgebied van de gemeente” opgestuurd. De kernthema’s van deze adviesvraag waren de scheiding van hemel- en afvalwater, de financiering van en de verantwoordelijkheden inzake waterzuivering.

Uiteindelijk participeerden 25 gemeentelijke milieuraaden aan de adviesvraag, waarvan er 20 bij de adviesvorming werden bijgestaan door een vertegenwoordiger van Tandem (www.tandemweb.be). De ingezamelde informatie werd door het HIVA (www.hiva.be) gesynthetiseerd, onder de vorm van een discussietekst die diende als input voor een studiedag over het onderwerp “deelnemen aan het lokale milieubeleid”.

3. Fase 3: studiedag over het onderwerp

Deze studiedag werd georganiseerd op 19 november 2004 door de Vlaamse MiNa-Raad, met medewerking van Tandem en het HIVA. Het HIVA organiseerde drie workshops over de volgende thema’s: (1) scheiding van afval- en hemelwater, (2) financiering van het lokale waterzuiveringsbeleid en (3) de verantwoordelijkheden en bevoegdheden in deze. Deze thema’s komen ook aan bod in de algemene enquête (zie fase 4).

4. Fase 4: algemene enquête bij de lokale milieuraaden

De resultaten uit de fasen 2 en 3 dienden als input voor het opstellen van een vragenlijst die via de website van de Vlaamse MiNa-Raad aan alle gemeentelijke milieuraaden werd voorgelegd (vragenlijst zie bijlage). Het voorliggende rapport geeft de resultaten van deze algemene enquête weer.

5. Fase 5: advies van de Vlaamse MiNa-Raad

De Vlaamse MiNa-Raad zal, gebruik makend van de input uit de vorige vier fasen, een advies formuleren.

In 2003 hebben de lokale milieuraaden zich verenigd via de portaalwebsite ‘Wegwijzer Vlaamse Milieuraaden’ (www.milieuraad.be).² Op deze manier wordt de communicatie tussen de Vlaamse en de gemeentelijke raden vergemakkelijkt.

De doelgroep (populatie) van de enquête bestond uit de 286 lokale (= gemeentelijke) milieuraaden die Vlaanderen rijk is. In dit rapport wordt de verwerking van de enquête telkens weergegeven in de vorm van tabellen en – waar dit een meerwaarde biedt – ook met grafieken. Op deze manier kan de

² De initiatiefnemers van deze website zijn de Vlaamse MiNa-Raad, AMINAL (via de Samenwerkingsovereenkomst), het Instituut voor Natuurbehoud en de Provinciale MiNa-Raad Antwerpen).

‘snelle lezer’ een beeld krijgen via de grafieken, en komt ook de lezer die op zoek is naar meer details, aan zijn trekken.

Na een responsanalyse worden alle vragen uit de enquête apart behandeld; het rapport wordt afgerond met de belangrijkste conclusies.

2. Respons

De enquête werd op de website van de Vlaamse MiNa-Raad gepost; de lokale milieuraden konden deze daar downloaden. Daarnaast werd ook nog een e-mail gestuurd naar alle milieuraden (waarvan een e-mailadres bekend was); de enquête werd (als Excel-bestand) meegestuurd. Het gaat in totaal om 286 milieuraden (op 308 gemeenten in Vlaanderen). Van de overige 22 gemeenten is bekend dat ongeveer de helft niet over een milieuraad beschikt (veelal erg kleine gemeenten) en de andere helft geen e-mailadres heeft opgegeven op de website www.milieuraad.be.

We gaan dus uit van een populatie van 286 milieuraden die is aangeschreven. Hieronder geven we het overzicht per provincie. Tussen haakjes staat telkens uit hoeveel gemeenten de provincie bestaat:

- Antwerpen: 70 milieuraden (70 gemeenten);
- Limburg: 41 milieuraden (44 gemeenten);
- Vlaams-Brabant: 58 milieuraden (65 gemeenten);
- Oost-Vlaanderen: 60 milieuraden (65 gemeenten);
- West-Vlaanderen: 57 milieuraden (64 gemeenten);
- Totaal: 286 milieuraden (308 gemeenten).

2.1 Analyse van de responsgroep

Met een totaal aantal van 101 goed en tijdig ingevulde vragenlijsten noteren we een hoge responsgraad van 35,3%. Daarenboven hebben ook nog dertig raden, via het secretariaat van de Vlaamse MiNa-Raad, toelichting gegeven bij hun reden(en) niet (tijdig) te reageren (zie 2.2). Deze hoge respons heeft ongetwijfeld te maken met het feit dat dit geen losstaande enquête was, maar kaderde in een project met meerdere fasen; op deze manier was het initiatief bij veel gemeentelijke milieuraden al goed bekend op het ogenblik dat de vragenlijst bij hen toekwam. Het toont ook aan dat de vraag van de lokale milieuraden om te participeren in de totstandkoming van milieudossiers met lokale relevantie, zeker leeft.

We bekeken de respons ook per provincie; onderstaande tabel geeft dit weer.

Tabel 1 Respons per provincie

n=101 ³	Aantal	% responsgroep	Respons per prov. (%)
West-Vlaanderen	21	20,8	32,8
Oost-Vlaanderen	24	23,8	36,9
Antwerpen	27	26,7	38,6
Vlaams-Brabant	20	19,8	30,8
Limburg	9	8,9	20,5
Totaal	101	100,0	35,3

De provincies Antwerpen en Oost-Vlaanderen laten de hoogste respons aantekenen. Limburg scoort opvallend laag, we hebben hiervoor geen verklaring.

We hebben ten slotte het verband nagegaan tussen deelname aan fase 2 van het participatieproject (zie paragraaf 1) en het invullen van de enquête. Hieruit blijkt dat, van de 25 milieuraden die een advies hebben geformuleerd in fase 2, 10 raden (40%) ook behoren tot de responsgroep van deze enquête.⁴ Dit is iets hoger dan de algemene respons van 35%, doch niet van die aard om te besluiten dat het deelnemen aan die vroegere fase een sterke stimulans is geweest om de enquête in te vullen.⁵

2.2 Redenen voor non-repons

Uit het participatieproject omtrent diftar (2003) waren een aantal inhoudelijke en praktische criteria afgeleid waaraan de “ideale adviesvraag” zou moeten voldoen. Het onderwerp van de vraag moet voldoende gemeentelijke relevantie hebben, en de bevraging op zich moet helder en duidelijk zijn. De adviesvraag moet lang op voorhand worden aangekondigd, en een responstijd van drie maanden is ideaal.

Een aantal gemeentelijke raden heeft ook nu het secretariaat van de MiNa-Raad geïnformeerd over de reden(en) waarom er vanuit de betreffende gemeente geen antwoord kwam of ging komen. In wat hieronder volgt worden deze redenen samengebracht. Dit overzicht is gebaseerd op de reacties van een 30-tal gemeentelijke raden. Het vermelden van exacte aantallen heeft geen zin. We maken een onderscheid tussen redenen die meermaals terugkomen en redenen die slechts éénmalig voorkomen.

³ In elke tabel zullen we het aantal observaties (n=...) vermelden voor de betreffende vraag. In de meeste gevallen is n<101, hetgeen betekent dat een aantal raden die vraag niet heeft beantwoord.

⁴ Van deze 25 deelnemers waren er 20 die hiervoor ondersteuning hadden gekregen van Tandem. Van deze 20 hebben er uiteindelijk 8 de enquête teruggestuurd; dit is eveneens 40%.

⁵ Eerdere ondersteuning betekende dus ook geen sterke extra stimulans om de enquête in te vullen.

In bijna de helft van de gevallen is er wel een vergadering geweest in de voorziene bevragsperiode, doch liet de agenda niet toe om aan deze bevraging (ook nog) tijd te besteden. Het gevolg was dat de bevraging ofwel niet werd geagendeerd, ofwel werd uit- en afgesteld. Een algemene reden hierbij is tijdsgebrek. De bevraging liep van 10 januari tot 28 februari 2005. Zoals ook uit het diftar-project kon afgeleid worden, kunnen we dus (opnieuw) besluiten dat een iets langere bevragsperiode de respons zou kunnen verhogen.

Een paar keer vermelden de raden dat het begin van het jaar altijd een zeer drukke periode is en dus een moeilijke timing impliceert. In deze periode staan veel onderwerpen op het programma die meer prioriteit genieten: begroting, jaarverslag, milieujaarprogramma,...

Bij een vijftal gemeentelijke raden was er in het voorziene tijdsbestek geen vergadering van de milieuraad gepland. Een enkele keer wordt gevraagd om dergelijke initiatieven langer op voorhand bekend te maken.

Een vijftal raden vond dat er binnen hun raad onvoldoende respons was op de enquête. Men had de leden gevraagd om de vragenlijst op voorhand in te vullen en vond het onmogelijk om op basis van een zeer beperkt aantal antwoorden (soms één, soms een paar) een voldoende representatief antwoord door te sturen.

Andere redenen komen maximaal slechts een paar keer terug in het overzicht:

- onvoldoende kennis van de materie
- het onderwerp is te technisch
- het onderwerp is niet relevant
- beleid m.b.t. water behoort niet tot de materie van de gemeentelijke raad
- gebrek aan interesse
- deelgenomen aan een vorige fase van het project (bedoeld wordt de vorige, uitgebreide bevraging uit fase 2 van het participatie-initiatief)

Wanneer we deze beschrijving van de non-respons koppelen aan de “ideale bevragscriteria”, zoals afgeleid uit het vorige (diftar) project, dan blijkt dat het vooral tijd en timing zijn, die zeer belangrijk blijven om de responsgraad (nog) te verhogen.

3. Vraag 1: Voorbereiding van de vragenlijst

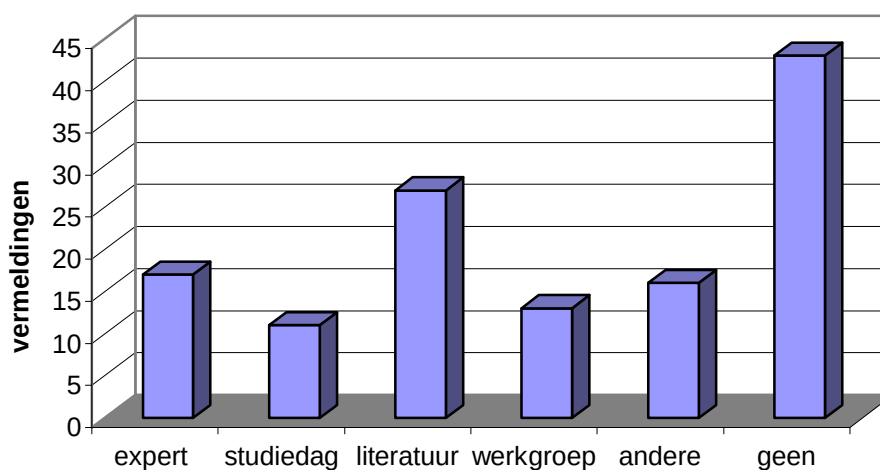
Het invullen van deze vragenlijst werd door de deelnemende milieuraaden extra voorbereid op de volgende manieren.

Tabel 2 Hoe werd het invullen van de vragenlijst voorbereid?

n=101	aantal	%
Het horen van een expert in de materie	17	16,8
Het bijwonen van een studiedag	11	10,9
Literatuur over het onderwerp	27	26,7
Een afzonderlijke werkgroep	13	12,9
Andere	16	15,8
Geen	43	42,5
Som *	127	125,6 *

* De som is groter dan 100% omdat meerdere antwoorden mogelijk waren.

Grafisch:

43 milieuranalysen hebben het invullen van de vragenlijst niet specifiek voorbereid; de overige 58 hebben minstens één van de andere inspanningen gedaan. Het vaakst werd literatuur over het onderwerp doorgenomen. Elf respondenten maken melding van een bijgewoonde studiedag. De meesten verwijzen hierbij vermoedelijk naar de studiedag die de Vlaamse MiNa-Raad specifiek over dit thema heeft georganiseerd op 19 november 2004 (=fase 3 van het totaalproject).

4. Vraag 2: Principieel uitgangspunt scheiding

Tabel 1 Akkoord met het principe dat hemel- en afvalwater moeten worden gescheiden?

n=100	Aantal	%
Ja	100	100
Neen	0	0
Geen mening	0	0
Som	100	100

Deze vraag is voor de Vlaamse milieuranalisten als het intrappen van een open deur: iedereen is het met dit principe eens. Het is duidelijk dat de vraag 'hoe' dit moet gebeuren, belangrijker en minder evident is dan de vraag 'of' dit moet gebeuren. De vraag naar de randvoorwaarden bij de realisatie van dit principe komt aan bod in de volgende paragraaf.

5. Vraag 3: Randvoorwaarden bij de scheiding van hemel- en afvalwater

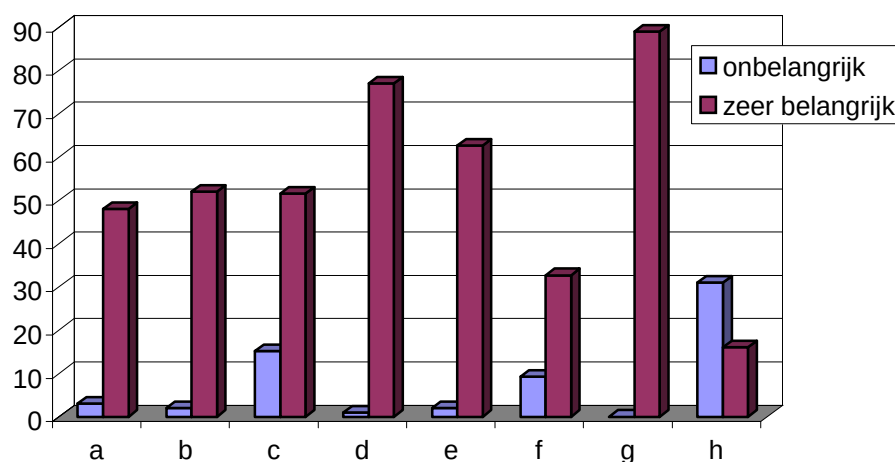
Tabel 2 Randvoorwaarden bij de scheiding van hemel- en afvalwater (%)

	Geen mening	Totaal onbelangrijk	Eerder onbelangrijk	Tussenin	Eerder belangrijk	Zeer belangrijk	Som
a (n=100)	1,0	1,0	2,0	6,0	42,0	48,0	100,0
b (n=100)	0,0	0,0	2,0	6,0	40,0	52,0	100,0
c (n=99)	2,2	5,1	10,1	12,1	19,2	51,5	100,2
d (n=100)	0,0	0,0	1,0	4,0	18,0	77,0	100,0
e (n=99)	4,0	0,0	2,0	2,0	29,3	62,6	99,9
f (n=98)	2,0	0,0	9,2	13,3	42,9	32,7	100,1
g (n=100)	1,0	0,0	0,0	0,0	10,0	89,0	100,0
h (n=100)	2,0	12,0	19,0	23,0	28,0	16,0	100,0

 Legende bij vorige tabel

- a Voldoende handhaving is noodzakelijk (van controle tot eventuele sanctie)
 - b Financiële steun is nodig bij werken aan een bestaande woning (bv. Subsidie of fiscale aftrekbaarheid)
 - c Bij afvoer naar een riolering, moet daar eerst en vooral voor een gescheiden stelsel gezorgd worden
 - d Afkoppeling moet gepaard gaan met bewustmaking, informatie, voorlichting, ...
 - e Afkoppeling moet een verplichting zijn voor de eigenaar, niet voor de huurder
 - f Technische hulp is nodig bij afkoppeling
 - g Afkoppeling is een algemene verplichting voor nieuwbouw en nieuwe verkavelingen
 - h Bij verkoop van een vastgoed kan een "afkoppelingsattest" worden ingevoerd (cf. "bodemattest")
-

Grafisch:

Opmerking: 'onbelangrijk' staat in deze grafiek voor de som van de categorieën 'totaal onbelangrijk' en 'eerder onbelangrijk'

De meeste randvoorwaarden worden als (zeer) belangrijk aanzien. Dit geldt in het bijzonder voor de algemene verplichting tot afkoppeling voor nieuwbouw (g), en de noodzaak aan sensibilisatie (d). De meeste respondenten zijn het er ook over eens dat de verplichting tot afkoppeling bij de eigenaar moet liggen, en niet bij de huurder (e); dat wie werkt aan een bestaande woning financiële steun moet krijgen (b), en dat voldoende handhaving noodzakelijk is (a) (telkens ruim 90% 'eerder belangrijk' of 'zeer belangrijk');

De randvoorwaarde dat technische hulp nodig is bij afkoppeling (f) wordt net iets minder belangrijk geacht, net als het ("eerst en vooral") zorgen voor een gescheiden rioleringsstelsel (c).

De invoering van een 'afkoppelingsattest' bij verkoop van een vastgoed (h), ten slotte, is de enige randvoorwaarde die een hogere score laat optekenen voor 'onbelangrijk' dan voor 'zeer belangrijk'.

6. Vraag 4: Waarheen met het afgekoppelde hemelwater?

Tabel 3 Waarheen met het afgekoppeld hemelwater?

n=98	Gemiddelde vermelding	vermeld als "meest verkozen optie" (%)	vermeld als "minst verkozen optie" (%)
Opvang en hergebruik	1,01	99,0	0,0
Infiltratie in de grond	2,07	1,0	1,0
Afvoer naar gracht	2,95	0,0	2,0
Afvoer naar riolering	3,97	0,0	96,9
Som		100,0	99,9

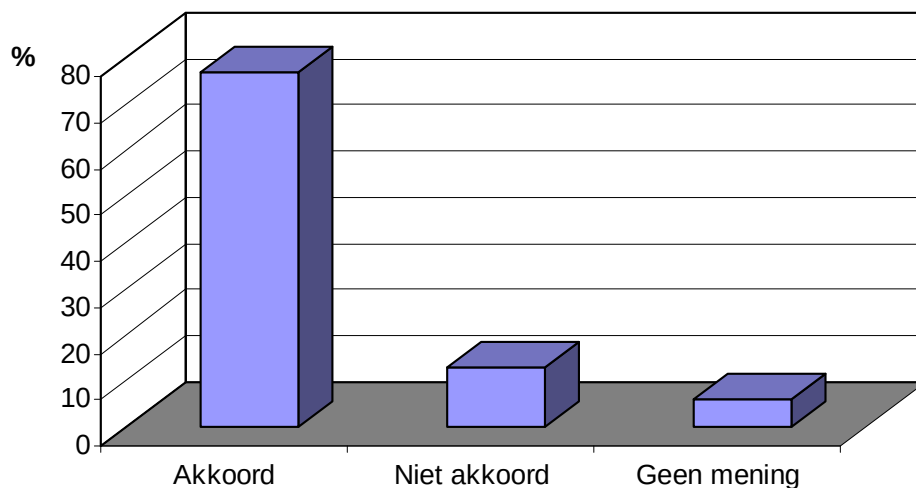
Ook van deze tweede principiële vraag hoeven de gemeentelijke milieuranalisten niet overtuigd te worden: 88 van de 98 respondenten plaatsen de vier opties in de volgorde waarop ze in de tabel staan. 'Opvang en hergebruik' blijkt bij uitstek de te verkiezen optie, en 'afvoer naar riolering' blijkt zonder meer te vermijden.

7. Vraag 5: Wie niet afkoppelt moet betalen?

Tabel 4 Akkoord met principe 'wie niet afkoppelt moet een hogere bijdrage betalen'?

n=96	Aantal	%
Akkoord	77	80,2
Niet akkoord	13	13,5
Geen mening	6	6,3
Som	96	100,0

Grafisch:

De meeste milieuranen zijn het eens met dit principe. Enkele raden die het er niet mee eens zijn, vinden meestal de volgende vraag (vraag 6) 'niet relevant', en geven er daarom geen antwoord meer op (zie ook paragraaf 13).

8. Vraag 6: Randvoorwaarden bij het principe 'wie niet afkoppelt, betaalt'

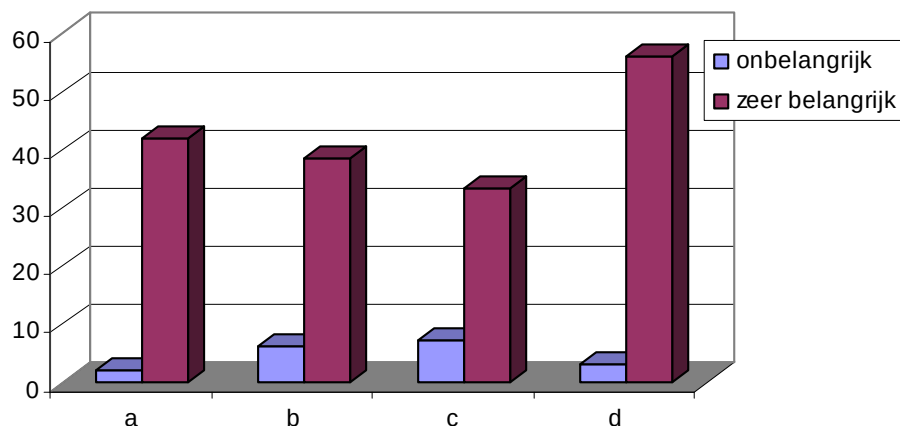
Tabel 5 Randvoorwaarden bij het principe 'wie niet afkoppelt, betaalt'

	Geen mening	Totaal onbelangrijk	Eerder onbelangrijk	tussenin	Eerder belangrijk	Zeer belangrijk	Som
a (n=95)	3,2	2,1	0,0	7,4	45,3	42,1	100,1
b (n=96)	3,1	4,2	2,1	8,3	43,8	38,5	100,0
c (n=96)	6,3	3,1	4,2	13,5	39,6	33,3	100,0
d (n=96)	5,2	1,0	2,1	7,3	28,1	56,3	100,0

Legende bij de vorige tabel:

a	Voldoende handhaving is noodzakelijk (van controle tot eventuele sanctie)
b	Uitzonderingen voor het geval van technische onhaalbaarheid zijn nodig
c	De overheid moet financiële en/of sociale correcties invoeren
d	De eigenaar moet betalen (niet de huurder)

Grafisch:

Opmerking: 'onbelangrijk' staat in deze grafiek voor de som van de categorieën 'totaal onbelangrijk' en 'eerder onbelangrijk'.

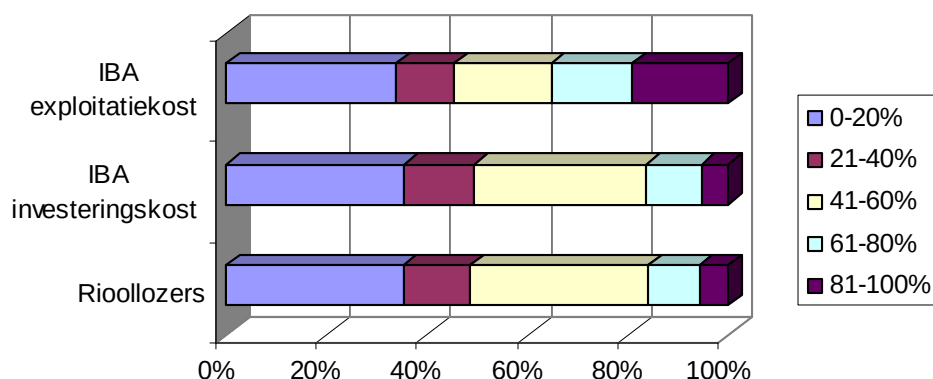
De lokale milieuranalisten vinden de opgesomde randvoorwaarden stuk voor stuk belangrijk. Voldoende handhaving is voor de meeste analisten een must. Het feit dat de eigenaar - en niet de huurder - moet betalen, vindt men evident. Ook voor uitzonderingen in het geval van technische onhaalbaarheid bestaat een ruim draagvlak. Dat de overheid – ten slotte – financiële en/of sociale correcties moet invoeren vinden de milieuranalisten net iets minder prioritair; toch antwoordt hier nog steeds ruim 70% van de respondenten met 'eerder belangrijk' of 'zeer belangrijk'.

9. Vraag 7: De juiste prijs?

Tabel 6 Welk deel van de financieringsbehoefte mag worden aangerekend aan de vervuiler?

	Gem. (%)	0-20%	21-40%	41-60%	61-80%	81-100%
Rioollozers (n=68)	37,7	35,3	13,2	35,3	10,3	5,9
IBA-gebruiker deel investeringskost (n=73)	37,1	35,6	13,7	34,3	11,0	5,5
IBA-gebruiker deel exploitatiekost (n=72)	53,8	26,4	11,1	18,1	15,3	29,2

Grafisch:

Deze vraag werd door de milieuranen duidelijk de moeilijkste bevonden om te antwoorden. Daarom werd ze ook maar door ongeveer twee derde van de respondenten volledig beantwoord. In paragraaf 13 geven we meer achtergrond over de moeilijkheden waarmee de milieuranen kampen bij deze vraag.

Gemiddeld gezien zijn de milieuranen van oordeel dat de rioollozers moeten instaan voor ruim één derde van de totale financieringsbehoefte; dit percentage ligt ongeveer even hoog voor de investeringskost van een IBA. Voor de exploitatiekosten zou de IBA-gebruiker moeten opdraaien voor iets meer dan de helft van de kosten.

Aangezien de vraag 7 minder (goed) werd beantwoord (omwille van te moeilijk of onduidelijk), is het aangewezen om niet onmiddellijk conclusies te trekken op basis van deze gemiddelden. Dit blijkt ook wanneer we de spreiding nader bekijken, meer bepaald het aantal milieuranen dat '0%' of '100%' antwoordt op deze vraag:

	Aantal '0%'	%	Aantal '100%'	%
Rioollozers (n=68)	10	14,7	3	4,4
IBA-gebruiker deel investeringskost (n=73)	14	19,2	4	5,5
IBA-gebruiker deel exploitatiekost (n=72)	15	20,8	20	27,8

Deze tabel brengt een aantal bijkomende vaststellingen aan het licht. Over de exploitatiekost voor de IBA-gebruiker bestaat er duidelijk geen consensus onder de Vlaamse lokale milieuranen: we noteren hier zowel het vaakst '0%' als '100%'. Aan de rioollozers wordt het minst vaak een extreem cijfer opgelegd.

Ten slotte vroegen we ons af of milieuraden die het invullen van de enquête hadden voorbereid (zie vraag 1) deze vraag beter konden invullen dan de milieuraden die geen voorbereiding hebben gehad. Het resultaat is dat er geen verschil is: beide categorieën van milieuraden vullen deze vraag even vaak in.

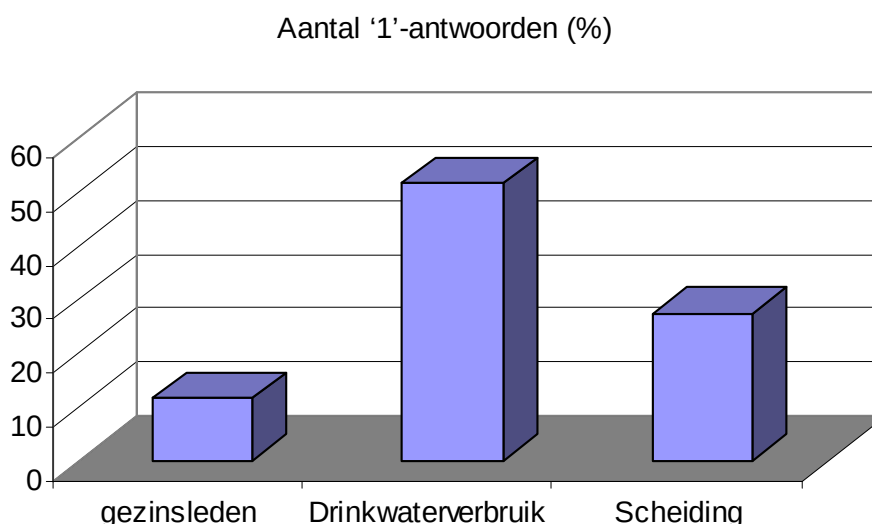
10. Vraag 8: Op welke manier kan men de geloosde vuilvracht het best benaderen?

Het plaatsen van de verschillende (gegeven) antwoordmogelijkheden bij vraag 8, in volgorde van voorkeur (met '1' als "meest verkozen"), leverde de volgende resultaten op:

Tabel 7 Welke basis dient men te hanteren om de hoogte van de directe bijdrage van de lozer te berekenen?

n=95	Niet relevant	Aantal '1'	Aantal '2'	Aantal '3'	Aantal '4-5-6'	som
Aantal gezinsleden	21,1	11,6	24,2	36,8	6,3	100,0
Drinkwaterverbruik	8,4	51,6	29,5	10,5	0,0	100,0
Scheiding van afval- en hemelwater	10,5	27,4	35,8	23,2	3,2	100,1

Grafisch:

Het aantal gezinsleden wordt duidelijk aanzien als een slechte berekeningsbasis: het krijgt het vaakst de titel 'niet relevant' en wordt ook veel minder vaak dan de andere elementen naar voor geschoven als dé te verkiezen optie.

Het drinkwaterverbruik, dat momenteel als belastingsbasis voor de rioollozers wordt gebruikt, wordt als het meest relevante en geschikte criterium gezien: bijna de helft van de milieuraden zet dit element op nummer één. Het criterium 'scheiding van afval- en regenwater' zit tussen de twee andere elementen in.

Op de (open) vraag om bijkomende elementen op te sommen om de directe bijdrage van de individuele rioollozer te berekenen, kwamen 43 reacties. Na groepering konden we deze herleiden tot 23 verschillende antwoorden (met tussen haakjes het totaal aantal keer dat een bepaalde reactie werd vermeld):

Al of niet gebruik van waterput (6)	Gebruikers van waterput / aantal gezinsleden
Hergebruik van hemelwater (6)	Door te rekenen in de producten die vervuilen
Effectieve meting van het lozingsdebiet (5)	Dakoppervlakte + verharde oppervlakte
Ligging (stad of platteland) (4)	Hoeveelheid vuilvracht
Grondoppervlakte / bebouwde oppervlakte (3)	Aanwezigheid septische put
Beroepsactiviteit (3)	KMO en horeca
Verharde oppervlakte met afvoer naar riool (3)	Bestaande of ontbrekende infrastructuur
Grondwaterverbruik (2)	Bestemmingszone
Belastbaar inkomen (2)	Elektrisch verbruik
Sociale correctie (2)	Infiltratie
Gemiddeld drinkwaterverbruik / bewoner (2)	Aanwezigheid van groengebied in onmiddellijke omgeving
Aantal personen overdag aanwezig (personeel en bezoekers)	Al of niet beschikbaarheid van een gescheiden net

Bij deze categorie 'andere elementen' werden de volgende elementen als eerste prioriteit ingevuld:

- Effectief lozingsdebiet (4 maal)
- Gemiddeld drinkwaterverbruik / bewoner (1 maal)
- Hoeveelheid vuilvracht (1 maal)
- Al of niet gebruik van waterput (1 maal)

Het valt op dat vier van de vijf milieuraden die het effectieve lozingsdebiet als element voor de berekening voorstellen, dit ook als het prioritaire element beschouwen.

11. Vraag 9: Hoe de uitbouw van het gemeentelijk (gescheiden) rioleringsnet versnellen?

Tabel 8 Hoe de uitbouw van het gemeentelijk rioleringsnet versnellen?

%	Geen mening	Totaal onbelangrijk	Eerder onbelangrijk	Tussenin	Eerder belangrijk	Zeer belangrijk	Som
a (n=99)	2,0	0,0	3,0	19,2	39,4	36,4	100,0
b (n=97)	6,2	5,2	9,3	21,7	40,2	17,5	100,1
c (n=98)	4,1	1,0	1,0	6,1	38,8	49,0	100,0
d (n=96)	8,3	30,2	17,7	24,0	17,7	2,1	100,0

Legende bij de vorige tabel:

A	Meer (politieke) prioriteit voor dit onderwerp in mijn gemeente
B	Meer intergemeentelijke samenwerking of intercommunales
C	Betere samenwerking tussen gemeente en Gewest (VMM, Aquafin)
D	Financiering, bouw en exploitatie doorgeven aan de drinkwatermaatschappijen

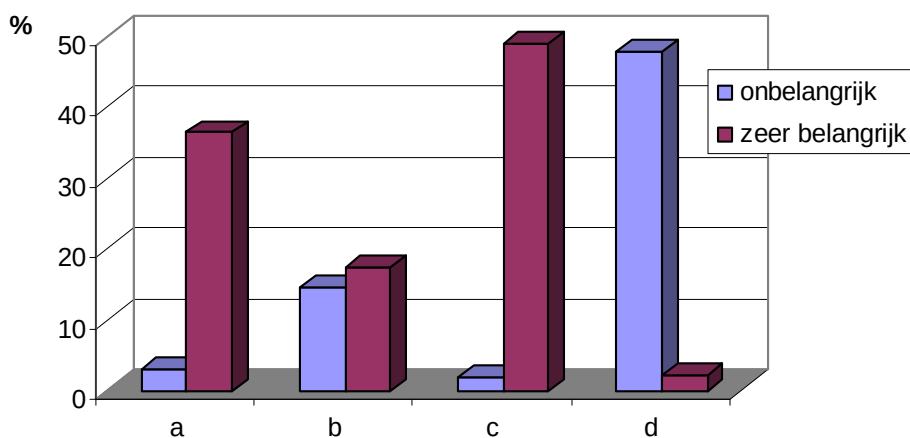
Bijna alle lokale milieuranen scharen zich achter een betere samenwerking tussen de gemeente en het Gewest als “eerder belangrijk tot zeer belangrijk” (88%) om de uitbouw van het rioleringsnet te versnellen. Ook het pleidooi voor een grotere politieke prioriteit voor dit onderwerp in de eigen gemeente, wordt door een grote groep als “eerder belangrijk tot zeer belangrijk” (76%) beschouwd.

De vraag naar meer intergemeentelijke samenwerking wordt minder algemeen gesteund (58% “eerder belangrijk tot zeer belangrijk”).

De maatregel ‘financiering, bouw en exploitatie doorgeven aan de drinkwatermaatschappijen’ staat in contrast met de drie andere: hier vinden we slechts een kleine minderheid die dit voorstel ondersteunt (20% “eerder belangrijk tot zeer belangrijk”). Het is duidelijk dat hiervoor geen draagvlak bestaat bij de Vlaamse lokale milieuranen in die zin dat deze maatregel niet belangrijk wordt geacht om “de uitbouw van het gemeentelijk (gescheiden) rioleringsnet te versnellen” (zie vraag 9).

De conclusies op basis van tabel 8, worden hieronder ook grafisch verduidelijkt en bevestigd.

Grafisch:

Opmerking: 'onbelangrijk' staat in deze grafiek voor de som van de categorieën 'totaal onbelangrijk' en 'eerder onbelangrijk'.

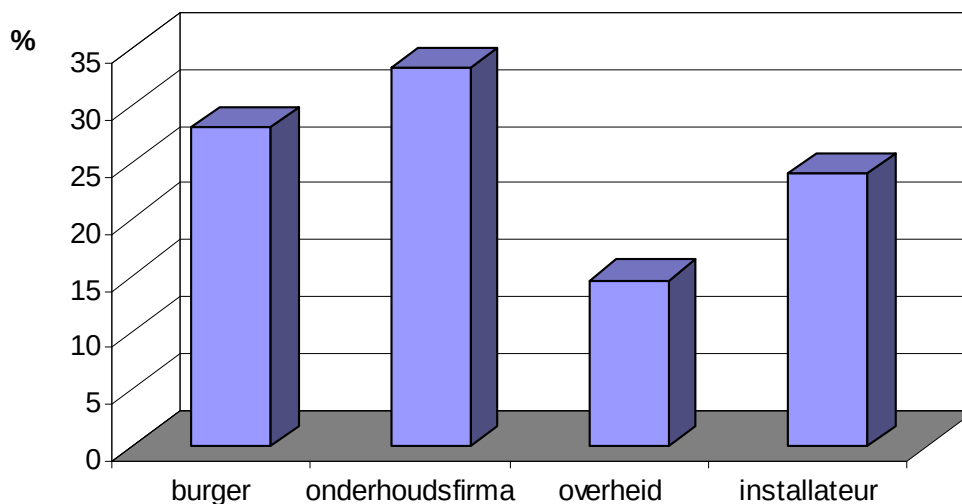
12. Vraag 10: Wie moet instaan voor de werking van een IBA?

Onder de 'werking' van een individuele behandeling voor afvalwater werd zowel het opstarten als het onderhouden gezien.

Tabel 9 Wie moet instaan voor de werking van een IBA?

n = 96	Aantal vermeldingen	%
De burger	27	28,1
De burger, via onderhoudsfirma	32	33,3
De overheid	14	14,6
De installateur van de IBA	23	24,0
som	96	100,0

Grafisch:

Over deze vraag bestaat geen consensus binnen de milieuraden. De burger, al dan niet via een verplicht onderhoudscontract met de onderhoudsfirma wordt het vaakst vermeld.

13. Vraag 11: Opmerkingen van de respondenten

De bevraging bij de gemeentelijke milieuraden werd afgesloten met een open vraag (11): “Hebt u tot slot nog opmerkingen die u niet in de vragenlijst kwijt kon?” Hierop werd een 69-tal keer gereageerd. Hieronder wordt een bespreking voorzien van die opmerkingen die opvallend meerdere keren terug te vinden waren.

Een viertal keer werd (algemeen, zonder verduidelijking) opgemerkt dat het een moeilijke enquête was, al dan niet met de vermelding dat een aantal vragen als niet relevant werd beschouwd. Vier milieuraden die “niet akkoord” gingen bij vraag 5, beschouwden vraag 6 daarom als niet meer relevant.

Vraag 7 werd zeer uitvoerig becommentarieerd, een twintigtal reacties had betrekking op de vragen 7a en 7b. Zes raden hadden “geen mening” bij de vragen 7a en 7b. Voor acht raden was deze vraag “te moeilijk / te technisch / te gespecialiseerd / onmogelijk te beantwoorden / te weinig gegevens voorhanden”. Drie raden vonden de vraag onmogelijk in te vullen, omdat het totale bedrag niet gekend was. Hoewel het onbekend zijn van een absoluut bedrag geen beletsel kan vormen om zich een idee te vormen van een relatief aandeel, duidt dit toch ook op het feit dat de vraag “moeilijk” was. Dit wordt ook bevestigd door het feit dat slechts twee derde van de respondenten deze vraag beantwoordt. Alle andere

vragen van de enquête werden telkens door ruim 90% van de antwoordende milieuraden ingevuld.

Anderen (5) die de vraag al dan niet invulden, hebben met nadruk de inhoudelijke toevoeging gemaakt dat er geen verschil of discriminatie mag zijn tussen rioollozers en IBA-gebruikers. Eénmaal wordt letterlijk vermeld dat het gelijkheidsprincipe primeert boven de percentages op zich. Twee raden vonden de vraag enkel beantwoordbaar indien ook hier aan randvoorwaarden voldaan wordt.

Vier raden wensen te benadrukken dat er significante verschillen zijn tussen gemeenten (vb. veel appartementen of veel open bebouwing) en dat deze verschillen via een algemene vragenlijst onvoldoende aan bod kunnen komen. Daarom hebben gemeenten ook veel meer voeling met deze plaatselijke problematiek.

Meerdere raden (6) dringen aan op een duidelijke en geloofwaardige afbakening van de (C-)zones. Het installeren van een IBA heeft geen zin als de zones achteraf nog kunnen wijzigen.

14. Conclusies

Met dit participatie-initiatief heeft de Vlaamse MiNa-Raad aangetoond dat er bij de lokale milieuraden, ondanks tijdsdruk, zeker een vraag bestaat om meer betrokken te worden bij de adviezen van de MiNa-Raad die een grote gemeentelijke relevantie hebben. Dit wordt o.a. bevestigd door de grote opkomst op de studiedag, en de toch wel hoge respons op deze enquête.

De Vlaamse milieuraden scoren erg hoog op het bewustzijn inzake de lokale waterzuiveringsproblematiek. Zij moeten niet meer overtuigd worden van het principe dat het hemel- en afvalwater gescheiden moet worden, noch van het feit dat het afgekoppelde regenwater opgevangen en hergebruikt moet worden. Bovendien zijn de meeste het erover eens dat een (negatieve) financiële prikkel een aangewezen instrument is om afkoppeling te stimuleren.

We kunnen besluiten dat de gemeentelijke milieuraden ambitieuze milieudoelstellingen vooropstellen en onpopulaire (financiële) maatregelen niet uit de weg gaan.

Anderzijds zijn de milieuraden zich ook bewust van het 'zwart-wit'-gehalte van deze principes, en hameren ze op het belang van veel randvoorwaarden bij de realisatie van de genoemde principes.

Zo wordt bij de scheiding van hemel- en afvalwater vooral belangrijk geacht dat afkoppeling een algemene verplichting moet zijn voor nieuwbouw, maar financieel moet ondersteund worden bij bestaande woningen. Ook het belang van sensibilisatie van de burgers wordt onderkend.

Ook bij het financieel bestraffen van de niet-afkoppelaars wordt veel belang gehecht aan verschillende randvoorwaarden.

Op de vraag welke belastingsbasis voor de vervuiling van het afvalwater dient te worden gehanteerd, wordt geantwoord dat het drinkwaterverbruik nog de beste benadering van de vervuiling weergeeft, gevolgd door het al of niet scheiden van het afval- en hemelwater. Het aantal gezinsleden wordt verworpen als berekeningsbasis.

De milieuraden schuiven ook andere oplossingen naar voor, zoals het gebruik van grondwater en de effectieve meting van het lozingsdebiet.

Om de uitbouw van het gemeentelijke rioleringsnet te versnellen, achten de lokale milieuraden het vooral belangrijk dat er een betere samenwerking tot stand komt tussen het Gewest en de gemeente(n). Het overhevelen van bevoegdheden (financiering, bouw en exploitatie) naar de drinkwatermaatschappijen wordt aanzien als de “minst belangrijke maatregel” om te komen tot een versnelling van de uitbouw van het gemeentelijk (gescheiden) rioleringsnet.

Wie volgens de milieuraden moet instaan voor de werking van een IBA, is momenteel nog niet zo duidelijk. De burger lijkt hiervoor nog het meest aangewezen, vooral wanneer hij hierin wordt bijgestaan door een erkende onderhoudsfirma.

BIJLAGE 1. DE VRAGENLIJST

Adviesvraag door de Vlaamse MiNa-Raad aan de gemeentelijke milieuadviesraden

Adviestermijn: 10 januari tot 28 februari 2005

Feitelijke gegevens

1 Gegevens over de lokale minaraad:

Gemeente (= postnummer hoofdgemeente)

Naam contactpersoon (= invuller vragenlijst)

Emailadres van de contactpersoon

Functie in de lokale minaraad

Datum behandeling vragenlijst in de lokale minaraad

Het invullen van deze vragenlijst is door de vergadering van de milieuraad extra voorbereid door middel van: *(Vul de velden die overeenstemmen met de wijze van voorbereiding in met het cijfer 1)*

- het horen van een expert in de materie

- het bijwonen van een studiedag

- literatuur over het onderwerp

- een afzonderlijke werkgroep

- andere

- geen

Meningen over de lokale waterproblematiek

2 Uit vooronderzoek (zie inleidende "toelichting") blijkt dat lokale minaraden "in principe" (dit betekent zonder rekening te houden met praktische, financiële, ... randvoorwaarden) akkoord gaan met het idee dat we afvalwater en hemelwater gescheiden moeten afvoeren. Gaat uw raad akkoord met dit principiële uitgangspunt? *(Vul het veld met het juiste antwoord in met het cijfer 1)*

JA

NEEN

Geen mening

3

Hieronder volgen een aantal randvoorwaarden - sommige nu reeds wettelijk verplicht, andere niet - die in de praktijk bij het "principe" uit vraag 2 belangrijk zijn. Gelieve bij elke voorwaarde aan te duiden in welke mate u deze belangrijk vindt. [Merk op dat uw antwoord (= de mate van belangrijkheid) de mate van unanimiteit in uw raad kan weerspiegelen en dat "geen mening" niet te verwarren is met "iets tussen belangrijk en onbelangrijk"] (*Vul per voorwaarde het veld met het meest overeenstemmende antwoord in met het cijfer 1*)

Voorwaarde		Geen mening	Totaal onbelangrijk	Eerder onbelangrijk	Tussenin	Eerder belangrijk	Zeer belangrijk
a	Voldoende handhaving is noodzakelijk (van controle tot eventuele sanctie)						
b	Financiële steun is nodig bij werken aan een bestaande woning (bv. Subsidie of fiscale aftrekbaarheid)						
c	Bij afvoer naar een riolering, moet daar eerst en vooral voor een gescheiden stelsel gezorgd worden						
d	Afkoppeling moet gepaard gaan met bewustmaking, informatie, voorlichting, ...						
e	Afkoppeling moet een verplichting zijn voor de eigenaar, niet voor de huurder						
f	Technische hulp is nodig bij afkoppeling						
g	Afkoppeling is een algemene verplichting voor nieuwbouw en nieuwe verkavelingen						
h	Bij verkoop van een vastgoed kan een "afkoppelingsattest" worden ingevoerd (cf. "bodemattest")						

- 4 Voor het afgekoppelde hemelwater is hergebruik verplicht voor nieuwe woningen. Voor bestaande gebouwen zijn er voor de burger verschillende mogelijkheden. Welke mogelijkheid dient volgens uw raad het meest gestimuleerd te worden (*1 = meest verkozen behandeling van hemelwater / 4 = minst verkozen - Geen tweemaal dezelfde prioriteit toekennen aub!*).

Opvang en hergebruik

Infiltratie in de grond

Afvoer naar gracht

Afvoer naar riolering

- 5 Hoe staat uw lokale minaraad tegenover "het principe" (dit betekent zonder rekening te houden met praktische, financiële, ... randvoorwaarden) dat wie niet afkoppelt een hogere bijdrage moet betalen? (*Vul het veld met het juiste antwoord in met het cijfer 1*)

Akkoord

Niet akkoord

Geen mening

6

Hieronder volgen een aantal randvoorwaarden die in de praktijk bij het "principe" uit vraag 5 belangrijk zijn. Gelieve bij elke voorwaarde aan te duiden in welke mate u deze belangrijk vindt. [Merk op dat uw antwoord (= de mate van belangrijkheid) ook de mate van unanimiteit in uw raad kan weerspiegelen en dat "geen mening" niet te verwarren is met "iets tussen belangrijk en onbelangrijk"] *(Vul per voorwaarde het veld dat overeenkomt met het meest correcte antwoord in met het cijfer 1)*

Voorwaarde		Geen mening	Totaal onbelangrijk	Eerder onbelangrijk	Tussenin	Eerder belangrijk	Zeër belangrijk
a	Voldoende handhaving is noodzakelijk (van controle tot eventuele sanctie)						
b	Uitzonderingen voor het geval van technische onhaalbaarheid zijn nodig						
c	De overheid moet financiële en / of sociale correcties invoeren						
d	De eigenaar moet betalen (niet de huurder)						

7

De collectieve waterzuivering wordt momenteel gefinancierd door eigen directe bijdragen van rioollozers en door algemene middelen van de overheid (met inkomsten uit o.a. belastingsgeld). Sedert 1 januari van dit jaar komt de directe bijdrage op de waterfactuur. Ze omvat een vergoeding voor het transport door collectoren en de zuivering van het afvalwater op een collectieve RWZI en eventueel een vergoeding voor het gebruik van het gemeentelijk rioleringsnet. Vervuilers die geen gebruik kunnen maken van een collectief systeem zijn aangewezen op een Individuele Behandeling van Afvalwater (= IBA) en betalen uiteraard geen bijdrage voor gebruik van een collectief systeem. Duid met een cijfer het percentage van de financieringsbehoefte (investering + exploitatie) aan dat volgens uw raad aan de rioollozer mag worden aangerekend via een directe bijdrage. *(Een cijfer tussen 0 en 100%)*

a

Rioollozers die gebruik maken van collectieve infrastructuur

Directe bijdrage als deel van de financieringsbehoefte (investering + exploitatie)

%

Duid met een cijfer het percentage van de kost aan dat volgens uw raad voor rekening moet zijn van de vervuiler die gebruik moet maken van een IBA. *(In ieder vak worden cijfers ingevuld tussen 0 en 100%)*

b Vervuilers die gebruik moeten maken van een IBA

Deel van de investeringskost

Deel van de exploitatiekost

%

%

8

Welke elementen dienen in rekening te worden gebracht bij het bepalen van de hoogte van de directe bijdrage voor de individuele rioollozer (zie vorige vraag)? M.a.w. hoe wordt de geloosde hoeveelheid vuilvracht best benaderd? *(Rangschik met 1= meest verkozen / 2 / 3 (eventueel 4, 5, 6 ...) = minst verkozen - als een voorgesteld element geen relevantie heeft: vul dan 0 in!) (Bij dit antwoord kan de lokale minaraad bijgevolg zelf elementen toevoegen in de kolom B - van dit excelblad - en een cijfer dat de prioriteit aangeeft in het antwoordveld - Geen tweemaal dezelfde prioriteit toekennen aub!).*

Aantal gezinsleden

Drinkwaterverbruik

Scheiding van afvalwater en hemelwater

Andere zoals

....

....

9

Welke maatregelen zijn best om de uitbouw van het gemeentelijk (gescheiden) rioleringsnet te versnellen? Geef aan in welke mate u akkoord gaat met onderstaande uitspraken? *(Vul per voorwaarde het veld dat overeenkomt met het meest correcte antwoord in met het cijfer 1)*

Voorwaarde

Geen
mening

Totaal
onbelangrijk

Eerder
onbelangrijk

Tussenin

Eerder
belangrijk

Ze
er
belangrijk

- a Meer (politieke) prioriteit voor dit onderwerp in mijn gemeente
- b Meer intergemeentelijke samenwerking of intercommunales
- c Betere samenwerking tussen gemeente en Gewest (VMM, Aquafin)
- d Financiering, bouw en exploitatie doorgeven aan de drinkwatermaatschappijen

- 10 Wie moet instaan voor de werking (het opstarten en onderhouden) van een IBA (Slechts 1 keuze maken) *(Vul in het veld dat overeenkomt met het meest correcte antwoord het cijfer 1 in).*

De burger

De burger, maar hij wordt verplicht een onderhoudscontract af te sluiten met een erkende onderhoudsfirma

De overheid, want de burger kan of wil dit niet altijd doen

De installateur van de IBA, via een verplicht onderhoudscontract

- 11 Hebt u tot slot nog opmerkingen die u niet in de vragenlijst kwijt kon?

--

Hartelijk dank voor uw medewerking

BIJLAGE 2. LIJST VAN DE 101 ANTWOORDENDE MILIEURADEN

1547	Bever	3680	Maaseik
1700	Dilbeek	3700	Tongeren
1745	Opwijk	3800	Sint-Truiden
1750	Lennik	3950	Bocholt
1780	Wemmel	3990	Peer
1850	Grimbergen	8300	Knokke-Heist
1860	Meise	8370	Blankenberge
2000	Antwerpen	8430	Middelkerke
2070	Zwijndrecht	8500	Kortrijk
2160	Wommelgem	8530	Harelbeke
2240	Zandhoven	8540	Deerlijk
2260	Westerlo	8550	Zwevegem
2270	Herenthout	8600	Diksmuide
2300	Turnhout	8630	Veurne
2320	Hoogstraten	8647	Lo-Reninge
2330	Merksplas	8650	Houthulst
2430	Laakdal	8670	Koksijde
2460	Kasterlee	8730	Beernem
2480	Dessel	8780	Oostrozebeke
2500	Lier	8800	Roeselare
2547	Lint	8820	Torhout
2550	Kontich	8860	Lendeledede
2620	Hemiksem	8870	Izegem
2630	Aartselaar	8890	Moorslede
2640	Mortsel	8957	Mesen
2830	Willebroek	8970	Poperinge
2850	Boom	9000	Gent
2890	Sint-Amands	9080	Lochristi
2910	Essen	9120	Beveren
2940	Stabroek	9150	Kruibeke
2950	Kapellen	9160	Lokeren
2970	Schilde	9170	Sint-Gillis-Waas
2980	Zoersel	9200	Dendermonde
2990	Wuustwezel	9220	Hamme
3000	Leuven	9230	Wetteren
3020	Herent	9270	Laarne
3050	Oud-Heverlee	9280	Lebbeke
3090	Overijse	9420	Erpe-Mere

3110	Rotselaar
3130	Begijnendijk
3200	Aarschot
3210	Lubbeek
3220	Holsbeek
3350	Linter
3360	Bierbeek
3370	Boutersem
3390	Tielt-Winge
3520	Zonhoven
3560	Lummen
3570	Alken
3590	Diepenbeek

9500	Geraardsbergen
9550	Herzele
9570	Lierde
9680	Maarkedal
9800	Deinze
9810	Nazareth
9830	Sint-Martens-Latem
9840	De Pinte
9880	Aalter
9910	Knesselare
9950	Waarschoot
9990	Maldegem
